

ЕКОНОМСКИ БИЛТЕН

Издање 6, број 1
Јануар 2003

Економска реформа и обнова Босне и Херцеговине

Садржај:

1. Приватизација у БиХ
2. Комитет Булдожер
3. ПДВ и царине
4. Буџет и статистика
5. Оснивање фонда за здравствено осигурање кантона 7
6. Интеграција цивилне авијације у цивилну авијацију Европе
7. Банкарски систем БиХ
8. Енергија
9. Телекомуникације
10. Транспорт
11. Развој пољопривреде
12. Регионалне канцеларије
13. Економски показатељи БиХ

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima Lorda Paddy Ashdown-a, Visokog predstavnika. Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik Visokog predstavnika i шеф економског одјела, OHR. Tehnički urednik: Almira Kulagić, економско одјелјене, OHR. Dizajn: Samir Mujković, одјел за resurse, ICT секција, OHR.

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirati najte:
economic.newsletter@ohr.int

Приватизација у БиХ Значајан напредак

Уопште

Процес приватизације малих и средњих предузећа са изузетком стратешких предузећа улази у фазу сазријевања у оба Ентитета. У току 2002 године постигнут је значајан напредак а куповина за ваучере-сертификате у јавној понуди дионица сада је завршена и у Федерацији Босне и Херцеговине, гдје је посљедњи круг завршен у јесен. Продаја преосталог дијела капитала у државном власништву у таквим предузећима стално је напредовала у току 2002 године да би достигла коначних 40% од укупног броја предузећа у БиХ. Тешки услови на свјетском финансијском тржишту, незадовољавајуће стање привреде у БиХ, неконкурентне и презадужене фирме које се нуде на продају, само су неки од негативних аспеката који су утицали на приватизацију током године. Узимајући у обзир чињенице под условима којих приватизацијска шема функционише, резултати постигнути у оба Ентитета могу се сматрати сасвим позитивним.

Дугорочна одрживост продатих предузећа и даље је један од кључних критерија у процјени да ли је приватизација успјешна или није. Нови власници суочавају се са запрекама стварном преживљавању након потписивања уговора о куповини када треба

подузети реструктурисање; борба да се дође до нових средстава и освоје нова тржишта постаје акутна да не би дошло до затварања. Још је сувише рано за провођење тог " теста преживљавања ". У том смислу, будућа политичка стабилност земље биће витални елемент у одржавању односно прекидању постигнутог скромног замаха.

У оба Ентитета и супротно свим предвиђањима, ефекат приватизације на запошљавање у стратешким предузећима није био негативан. Ово је дјелимично захваљујући стриктној политици коју су спроводиле Федерална агенција за приватизацију и Дирекција за приватизацију при разматрању конкурентних понуда за преузимање фирми. Осим цијене и инвестиционих планова, запошљавање заузима високо мјесто на лествици критерија узетих у обзир приликом одлучивања о најбољем понуђачу. Још један значајан елемент је и чињеница да у доба покретања приватизације, одабране фирме већ су значајно смањиле број запослених а вишак радне снаге нашао се на познатим " листама радника на чекању ". Тако поступивши драстично су ограничиле социјално оптерећење будућих власника. И коначно у овом трену треба рећи да су предузећа до сада продата најпривлачнија за приватизацију, а захтијевају задржавање практично цјелокупног уполненог особља да би се обезбједила будућа експанзија. Шта ће се десити са особљем мање занимљивих кандидата за приватизацију остаје да се види.

Народна скупштина Републике Српске усвојила је нове законе о стечајном поступку и ликвидацији предузећа у новембру 2002 године, а треба да се почну примјењивати од 1 јануара 2003 године. То је само по себи нека врста мале револуције у менталитету једне земље у којој у току десетљећа комунизма ни једна фирма није постала несолвентна и гдје је гомилање неплаћених дугова неуспјешних фирми било готово правило. Велики износи неизмирених дуговања постали су стварно оптерећење за предузећа понуђена на продају, а одређена флексибилност ће бити уведена у овај процес захваљујући овим новим законима и новом приступу који предлажу агенције/дирекција и Међународна савјетодавна група за приватизацију. Циљ је промијенити систем омогућавањем ликвидације неодрживих предузећа и продајом њихове имовине у засебном поступку, те повећавањем нивоа готовинских средстава за државу, или путем реструктурисања (дјелимичног или потпуног) неких проблематичних предузећа. То се може урадити само уз пристанак владе када реструктурисање укључује отпис дугова (велика већина дугова се у ствари односи на државне институције). У Федерацији Босне и Херцеговине,

закони о стечајном поступку и ликвидацији још нису усвојени, а треба да буду усвојени у првом кварталу 2003 године.

Федерација Босне и Херцеговине

Иако је продаја <33% капитала великих предузећа путем јавног уписа дионица за сертификате сада завршена, преостали дио капитала у државном власништву у тим предузећима још се у великој мјери може куповати за сертификате. Очекује се да ће тај процес који је још увијек у току у наредним мјесецима постати динамичнији захваљујући различитим мјерама које ће подузети федерална и кантоналне агенције за приватизацију да ми смањиле ниво дугова које будући купци треба да преузму. У сегментима малих средњих и великих предузећа, око 25% (260 од 1064) од укупног броја предузећа у потпуности је приватизовано. То је знатно мање него у Републици Српској (41%) у великој мјери стога што су се ентитети одлучили за различите системе понуде за сертификате. У току 2003 године вјероватно ће доћи до смањивања ове разлике између Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Опет је у категорији малих и средњих предузећа приватизација најуспјешнија. У ствари, 70% од укупног броја малих и средњих предузећа прешло је у приватне руке: значајни резултати уколико се у обзир узму потешкоће истакнуте у уводном дијелу. Такођер се види да је систем ваучера /сертификата (који се не примјењује на мала и средња предузећа) ефективно значајно успорио и искомпликовао овај процес у другим категоријама приватизације.

Највише, међутим, збуњују резултати у категорији стратешких предузећа гдје је само 17 предузећа од укупно 56 продато, унаточ укључивању стручњака УСАИД-а, ГТЗ-а и ЕУ те Свјетске банке. Разлози су бројни, да наведемо само неке: недостатак интереса страних купаца да инвестирају у БиХ, несигурна свјетска тржишта, висок ниво нагомиланих дугова, застарјела технологија, споро реаговање и неодговарајућа способност преговарања агенција, недовољно дугорочно и неуједначено укључивање одређених донаторских агенција, превелике бирократске баријере и легалистички приступ званичника из органа власти пословним трансакцијама. Међународна савјетодавна група за приватизацију и Федерална агенција за приватизацију расправљале су о читавом низу мјера за стимулацију приватизације у 2003 години. Најзначајнија одлука је давање већег степена одговорности агенцијама за приватизацију (нарочито када се ради о отписивању дугова или репрограмирању дуга, реструктурисању, нижо

цијени продаје) али и везано за постигнуте резултате и избјегавање политичког уплитања.

У спору око власничке структуре Алуминија Мостар, као што већина наших читалаца већ и зна, стране о којима се ради, Влада Федерације Босне и Херцеговине и Скупштина дионичара Алуминија Мостар, сагласили су се око принципа прибјегавања међународној арбитражи да би ријешили овај спор. Иницијативу везану за предлагања арбитраже у овом политички осјетљивом и етнички компликованом случају покренули су ОХР и Свјетска банка у склопу кредита за пружање техничке помоћи при приватизацији (ПТАЦ). Наредни кораци, у току првог квартала 2003 године, биће припрема споразума о арбитражи који треба да потпишу обе стране, а потом сlijеди постављење за обе стране прихватљивих арбитрара. Неће бити могуће провести приватизацију преосталог дијела капитала у државном власништву прије доношења арбитражне одлуке у арбитражном поступку везаном за власничку структуру.

Република Српска

И у Републици Српској, гдје је 47% (129 од 276) предузећа из мале приватизације је продато. У овом сегменту приватизација је била најуспјешнија, иако мање успјешна него у Федерацији Босне и Херцеговине. С друге стране приватизација великих предузећа показала је боље резултате у Републици Српској него у Федерацији Босне и Херцеговине, пошто је 41% (271 од 648) предузећа у потпуности продато. Сазријевање процеса приватизације о коме се говори у уводу свакако је видљиво и у та два сектора. До краја 2003 године више од 60% од укупног броја малих и средњих предузећа требало би бити приватизовано. Став будуће нове владе према приватизацији може се у овом трену само нагађати, а утицај овога става на сам процес ће очигледно бити одлучујући.

Што се тиче стратешких предузећа, слика је потпуно другачија са само четири продата значајна предузећа (након искључивања 10 ветеринарских станица које је Влада Републике Српске ставила на овај списак, а које у потпуности не испуњавају критерије креативних предузећа). Овај је резултат испод очекивања и читав низ мјера је био у расправи на Међународној савјетодавној групи за приватизацију потребних за убрзање овога процеса у 2003 години. Ове су мјере веома сличне оним поменутих у случају Федерације Босне и Херцеговине тј. у основи треба повећати степен могућности одлучивања када је у питању Дирекција за приватизацију и створити флексибилније околности за отпис дугова и провођење

предприватизацијског реструктурисања. Један значајан додатни елемент везан за транспарентнију продају предузећа и спречавање политичког уплитања јест укидање нарочитих овлаштења при доношењу одлука владе и подређивања одређених приватизација претходној одлуци Народне скупштине Републике Српске што је сада омогућено Законом о приватизацији Републике Српске. Усклађено дјеловање ОХР-а и ЕУ везано за измјене и допуне овога закона је у току. Иницијатива Владе Републике Српске везана за оснивање "акцијског фонда" који би управљао преосталим дијелом државног капитала такођер се преиспитује у међународној заједници због одређених додатних бирократских елемената и могућности политичког уплитања. Пошто ове исте функције може ваљано преузети већ постојећа Дирекција за приватизацију, ОХР и ЕУ форсирају измјене и допуне закона.

Према важећим прописима у Републици Српској када процес приватизације не успије након расписивања првог тендера, даљи напори око продаје могу се уложити у понуду дионица на берзи. Сама по себи, ова процедура могла би упознати приватизацијске активности. Међутим, Дирекција за приватизацију противи се овој процедури и тврди да она представља одузимање њихове контролне улоге пребрзим стваљањем капитала на тржиште прије него што буду исцрпљене све могућности приватизације поменуте у закону. Коначно мишљење Владе Републике Српске по овом питању очекује се у наредних неколико седмица.

КОМИСИЈА БУЛДОЖЕР

Високи представник је 12 новембра 2002 године покренуо иницијативу за уклањање запрета расту пословања и отварању нових радних мјеста. Назвао ју је "Иницијативом булдожер", у намјери да помогне пословним субјектима у отклањању што већег броја запрета пословању и смање непотребну бирократију на највећу могућу мјеру како би привреда могла слободније да се развија. ОХР врши координацију рада ове комисије која се састоји од УСАИД-а, Свјетске банке, Европске комисије, ММФ-а и ОХР-а. Гостујуће чланице укључују Агенцију за подстицање страних улагања, Удружење послодаваца Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, Комисију пројекта за смањење сиромаштва, Удружење пословних жена, Удружење страних улагача и многа регионална и локална пословна удружења.

Комисија жели да отпочне са процесом по принципу одоздо према горе при утврђивању и рјешавању реформи законодавства које ће имати непосредан утицај на раст пословања. Комисија врши екстензивне консултације са широким кругом представника локалне пословне заједнице, и функционише као модератор и проведбени механизам, а не као покретачка снага. Тако намјера ове иницијативе није само увођење значајних реформи, већ пружање могућности и обучавање домаћих представника пословне заједнице заговарању промјена и успостављању одрживих демократских механизма за учествовање представника грађанског елемента у власти.

Коментаришући покретање ове иницијативе Високи представник је рекао : "Босни и Херцеговини не требају само бољи закони – већ јој треба мањи број закона. Јачање малих предузећа и страна улагања представљају будућност привреде ове земље. Но премало подузетника и улагача оснива предузећа и отвара нова радна мјеста. Један од главних разлога томе је јасан: апсурдно сложено пословно законодавство у нашој земљи. На Булдожеру је сада да предложи начине да до тога дође."

Комисија Булџер се обавезала да ће утврдити и уклонити 50 запрека на путу пословања и дати правно рјешење за сваку од њих. Пошто се ради о иницијативи која се користи приступом одоздо према горе која се у великој мјери ослања на локалне партнере, утврђена је нарочита методологија помоћу које се врши обрада прилога овој иницијативи који долазе из домаће пословне заједнице. На располагању је формулар на коме се описују запрехе, а може се добити преко свих организација укључених у Комисији Булдожер. Помоћу тог обрасца предузећа могу указати на конкретан проблем и навести начин на који се ситуација уз одређене промјене конкретног законодавства може ријешити.

Те предложене промјене треба да буду предочене мјеродавним органима власти (Вијећу министара, Влади Федерације Босне и Херцеговине, Влади Републике Српске) у току првог квартала 2003 године. Предузећа и пословна удружења која су поднијела одређене захтјеве имаће прилику да изнесу пред парламентарне скупштине и заговарају реформу, што ће ојачати њихову улогу као главних фактора доприноса економској политици путем лобирања за овај процес. Локалне комисије за проведбу усклађене са локалним пословним удружењима бити ће онда основане да би обезбиједиле ваљану проведбу реформе и њен даљи ток.

ПДВ и царине

9 октобра 2002 године, у свом обраћању у згради заједничких институција у Сарајеву, Високи представник је изложио шест елемената који представљају пробни полигон за почетак рада након избора у октобру 2002 године. Један од њих су и "Реформа система убирања прихода отпочињањем процеса успостављања система ПДВ-а на државном нивоу те реформа царина"

Од тада је дошло до бројних манифестација на којима се вршила промоција јединствених царина за БиХ те јединственог система ПДВ-а на државном нивоу.

Јединствени царински систем игра кључну улогу у сузбијању корупције и криминала те спречавању могућности конкурентског понашања Ентитета односно Дистрикта Брчко приликом убирања прихода давањем одређених погодности односно пружањем могућности погодних тумачења примјене одговарајућих стопа.

Јединствени ПДВ је једноставно једина алтернатива ако систем ПДВ-а буде усвојен у БиХ. Систем на више нивоа који предлажу неки у Републици Српској био би противан успостављању јединственог економског простора. Такав модел ПДВ-а захтијевао би од пословних субјеката да врше поврате по основу ПДВ-а на најкомплицованији начин у цијелој Европи (а највјероватније и на свијету) при чему би одговорност везана за припадност прихода од ПДВ-а била на пословним субјектима.

Постојећи порез на промет у БиХ треба замијенити. Овај систем омогућава малверзације и злоупотребе, а погодан је терен за криминалце.

Како су и многи већ могли сазнати из новинског извјештавања, извршено је неколико презентација за политичаре на високим положајима, обављене су техничке консултације те јавне презентације и дебате везане за ПДВ и царине. Те су активности и даље у току а наставиће се у још интензивнијем облику у току 2003 године да би се постигла принципијелна сагласност о потребним реформама у БиХ, а динамика самих реформи усвојена.

Недавно проглашене Одлуке Високог представника –

Закон о статистици Босне и Херцеговине

Закон о статистици Босне и Херцеговине био је у парламентарној процедури двије године али није изгласан. Прогласио га је Високи представник да би припремио терен за даљи рад новоизабраних органа власти. Закон о статистици од кључног је значаја за израду поузданих статистичких показатеља у Босни и Херцеговини потребних улагачима када одлуче да почну дјеловати на тржишту Босне и Херцеговине.

Закон о трезору Федерације Босне и Херцеговине

Закон о трезору Федерације Босне и Херцеговине проглашен је да би се обезбједио правни основ за трезорски систем који већ функционише у Федерацији и функционисање трезорског система у свих десет кантона.

Нацрт закона о трезору усвојен је на Парламенту у првом читању, но због избора овај процес није било могуће окончати. Пошто се ради о значајном закону укључен је у пакет привредног законодавства.

Систем јединственог трезорског рачуна успоставља се да би се остварила транспарентност и оправданост у раду федералне и кантоналних влада. Уводе се и појмови везани за озбиљно планирање буџета од стране буџетских корисника, а омогућава се и боља буџетска дисциплина у раду ових влада.

Писма кантонима и општинама везана за буџете за 2003 годину

Заједно са агенцијама које директно раде са кантоналним и општинским органима власти, ОХР је написао писмо у коме се дају смјернице за усвајање буџета за 2003 годину. У писму су средишња тема одређене смјернице за утврђивање буџета за 2003 годину, укључујући мјере попут незапошљавања новог особља и избалансираности буџетских пројекција. Други дио писма концентрише се на приоритете у 2003 години, међу које на првом мјесту спадају повратак избјеглица, те подршка потребна кантонима и општинама у том смислу.

Проглашење буџета Федерације Босне и Херцеговине и услови ММФа за наставак исплате друге транше стендбај аранжмана

Усвајање буџета заједничких институција Босне и Херцеговине те буџета ентитета представљало је услов за исплату друге транше стендбај аранжмана и наставак аранжмана између Босне и Херцеговине и ММФа. Радило се о тзв. буџетима без промјене буџетске политике, договореним са ММФ-ом чији је предлагач Парламенту била влада из претходног сазива.

Република Српска је буџет за 2003 годину усвојила на вријеме, док је рок за усвајање буџета на државном нивоу продужен до почетка јануара, с тим што су се водеће политичке странке обавезале у писменој форми да ће након успостављања Дома народа подржати буџет за 2003 годину.

Постојала је потреба и за усвајањем буџета Федерације. Међутим, пошто Дом народа још није био конституисан, Представнички дом је усвојио закључак у коме тражи од Високог представника да прогласи нацрт буџета за 2003 годину те Закон о извршењу буџета. Ове одлуке су проглашене 16 децембра 2002 године да би се испоштовао рок који је поставио ММФ.

Оснивање фонда за здравствено осигурање у кантону 7

Дуго очекивана provedба Закона о здравственом осигурању Федерације Босне и Херцеговине (из 1998 године) коначно је добила замаха у кантону 7. Наиме кантон 7 каснио је за свим кантонима у provedби Закона о здравственом осигурању. Док су остали кантони у складу са овим законом оформили Заводе за здравствено осигурање, у кантону 7 функционисао је паралелни систем здравственог осигурања, тако што су постојали засебни заводи у подручјима са бошњачком односно хрватском већином.

Процес обједињавања ова два паралелна завода за здравствено осигурање поново је покренут у децембру прошле године након експлицитног програма обједињавања који је сачинио ОХР. Многи покушаји обједињавања система здравственог осигурања у кантону 7 нису успјели пошто је хрватска страна инстистирала на стварању јединственог Завода за здравствено осигурање за

кантоне 7 и 8, док су Бошњаци одбијали ту идеју. Коначно, на састанку одржаном са званичницима из здравства кантона 7 у Мостару, Први замјеник високог представника, Donald Hays обећао је да ће ОХР сачинити конкретан план за обједињавање система здравственог осигурања у том кантону. Овај план су страучњаци ОХР-а и сачинили, утврдивши задатке који ће довести до потпуног обједињавања здравственог осигурања и строге рокове за provedбу самог плана.

Имплементација овога плана почела је одмах. Влада кантона 7 именовала је и задњег члана Управног одбора, омогућавајући му усвајање статута, финансијског извјештаја за 2002 годину и издавање налога за одобравање приступа свим здравственим установама у кантону за укупну популацију осигураника у кантону 7.

Двије стране још треба да постигну сагласност око правилника о унутрашњој организацији али се постоји нада да ће се одређене несугласице ускоро разријешити, да би се успоставила руководна структура и структура запослених у Заводу за здравствено осигурање. Пошто су најспорнија питања везана за стварање овога Завода превазиђена, очекује се да ће остатак процеса бити окончан у наредних неколико мјесеци.

Интеграција Босне и Херцеговине у цивилну авијацију Европе

1 јануара 2003 одговорност за контролу ваздушног саобраћаја на Међународном аеродрому Сарајево СФОР је вратио у надлежност Босне и Херцеговине. Више од десет година, а с почетком рата, Француске ваздухопловне снаге у оквиру УНПРОФОР-а, ИФОР-а и коначно СФОР-а, пружале су услуге контроле ваздушног саобраћаја и цивилним и војним корисницима. Одјел за цивилну авијацију Федерације, а уз праћење Одјела за цивилну авијацију Босне и Херцеговине, преузели су сада аеродроме и одговорност за приступну контролу. Контролори за ваздушни саобраћај из Босне и Херцеговине били су у посљедње двије године на нарочитој обуци у Прагу (Чешки завод за обуку) и Луксембургу (Завод за обуку при EUROCONTROL-у) Постојећи приступни радар француских ваздушних снага ће и даље остати под условима уговора AIRCO-, пошто тек треба обавити инсталацију новог и ефикаснијег радара у првој половини 2003 године,

чији добављач треба да буде француска фирма THALES. Враћање контроле ваздушног саобраћаја на Међународном аеродрому Сарајево представља значајан корак за Босну и Херцеговину у процесу нормализације у цивилној авијацији. У току 2002 године Босне и Херцеговина постала је чланица ECAC-, а очекује се да ће постати чланица EUROCONTROL-а, почетком 2003 године. Све те радње Босну и Херцеговину приближавају коначном циљу - пуној интеграцији у Европу на пољу цивилне авијације.

Банкарски систем Босне и Херцеговине - Резиме на крају године

- **П**роцес консолидације и реструктурисања се наставља. Прогресивно јачање правног оквира и надзора банака, те елиминација најслабијих банака и банака које се не придржавају прописа у раду, помогло је у изградњи повјерења у чињеницу да се банкарски систем мијења и стално побољшава. Долазак познатих страних банака такођер је помогао грађанима да стекну повјерење у банкарство и омогућило им кориштење нових банкарских услуга и позајмница. Банке у страном влашћу сада доминирају на тржишту. Закони о банкама у оба ентитета недавно су ревидирани и ојачани, а двије агенције за банкарство раде заједно на

ревизији прописа за provedбу законских измјена.

- Нови минимум капитала од 15 милиона КМ на крају 2002 године те захтјев за испуњавањем услова везаних за осигурање депозита до августа 2003 године присиљавају на додатну консолидацију или ликвидацију малих, слабих банака. Осим тога све већа конкуренција постаје све значајнији консолидацијски фактор.
- Осигурање депозита успостављено је на државном нивоу, а сједиште агенције је у Бањалуци. Десет банака сада учествује у програму за осигурање депозита. Комбинација ентитетских агенција обезбјеђује даљу сигурност и одрживост, нарочито у свјетлу чињенице да тржиште није задовољавајуће за подршку засебних програма осигурања.
- Настављајући позитиван ток Монетарни одбор Централне банке и даље задржава стабилност конвертибилне марке која све више задобива повјерење и улази у употребу, уз још увијек ниску стопу инфлације.
- У последње вријеме су агенције за банкарство нарочито активно радиле на ефикасној кампањи против прања новца, реагујући на повећану свијест о избегавању пореских обавеза.

Банкарски систем у Федерацији Босне и Херцеговине

Број банака је крајем 2002 године опао на 27, од 55 банака 1998 године, али је дошло до значајног раста када су у питању полози и позајмнице. Значајан фактор у порасту банкарских активности била је конверзија њемачке марке и других конвертибилних валута у еуро крајем 2001 године. Ово је проузроковало изношење новца чуваног на другим мјестима, од чега је већина положена у банке што показује повећано повјерење у неколико банака (већином у страном власништву). Већину у банке положеног новца представља штедња грађана од којих се 66% сада налази у пет банака, а 85% у осам банака.

- Након великог пораста полога у банкама крајем 2001 године слиједио је значајан пораст позајмница у 2002 години. До пораста позајмница дошло је по годишњој стопи од 60% у првих девет мјесеци 2002 године. У неколико банака нарочита потражња је била за позајмницама за куповину аутомобила, преуређење стамбених простора итд. Нови кредитни програми и ниже каматне стопе наишли су на добар пријем код грађана. Порастао је и број позајмница за мала и средња предузећа, али нешто слабијом динамиком.
- Шест банака још увијек није приватизовано, али се око свих шест улажу напори везани за приватизацију.

Промјене и раст исказани су поређењем кључних финансијских показатеља.

Изабрани подаци из банкарског система у Федерацији Босне и Херцеговине: милиони КМ

	Год.19 98	Год. 199 9	Год. 200 0	Год.2 001	9-30- 02
Број банака	55	44	38	34	30
Укупно полога	1,154	1,56 2	1,76 3	2,900	3,377
Полози грађана	332	388	462	1,326	1,382
Укупно позајмница	1,214	1,16 0	1,30 8	1,727	2,481

Банкарски систем Републике Српске

Број банака опао је на 10 крајем 2002 године, од 18 у 1998 години. Банкарски систем у Републици Српској био је у изузетно тешкој ситуацију кроз дужи временски период због доминације банака у државном власништву које су чекале приватизацију. Нема већих приватних банака које би могле омогућити подршку за раст или биле привлачне за страна улагања. Све су банке приватизоване, али је већини потребно вријеме за реструктурисање рекапитализацију и постизање конкурентности. За већину банака у Републици Српској ликвидност и

даље представља проблем. Конверзија валута у еуро имала је ограничен утицај пошто грађани нису показали велико повјерење у банке Републике Српске.

Изабрани подаци из банкарског система у Републици Српској: милиони КМ

	Год.1999	Год.2000	Год.2001	9-30-02
Број банака	17	15	15	13
Укупно полога	269	331	423	632
Полози грађана	30	54	107	132
Укупно позајмница	295	344	377	437

ЕНЕРГЕТИКА

Електрична енергија

У новембру 2002 године, Босна и Херцеговина потписала је Меморандум у разумијевању о регионалном тржишту електричне енергије у југоисточној Европи и интеграцији у међународно тржиште електричне енергије ЕУ. Меморандум је потписан под покровитељством Пакта стабилности да би се до 2005 године успоставило интегрисано регионално тржиште електричне енергије у југоисточној Европи и осигурала интеграција у међународно тржиште електричне енергије ЕУ. Ово регионално тржиште југоисточне Европе засниваће се на принципима утврђеним у Директиви о електричној енергији и другом законодавству везаном за функционисање тржишта ЕУ.

У средишту пажње пројекта Power III су проведба институционалних аранжмана и наставак активности чији је циљ успостављање Државне регулаторне комисије за електричну енергију, Предузеће за пренос електричне енергије и Независног оператора система.

Гас

Центар за истраживање и развој технологије гаса у Сарајеву (ИГТ) организовао је тродневни скуп о *Пројекту везаном за усклађивање правног и*

техничког оквира у сектору гаса у земљама југоисточне Европе. на коме су присуствовали представници из Босне и Херцеговине, Хрватске, Македоније и Савезне републике Југославије.

Циљ овога пројекта је усклађивање законодавства и техничких прописа са европским директивама и стандардима. Пројекат ће реализовати тим стручњака из земаља учесница као и њемачког научног и техничког удружења за гас и воду (ДВГВ) у својству консултаната. За остварење овога пројекта планиран је период од три године. (За додатне информације молимо да се обратите ИГТ-у, гђа Аида Буцо Смајиц, lr.abs@igt.com.ba).

Телекомуникације и поште

Након више од двије година настојања уложених у његову израду правни оквир у сектору телекомуникација коначно је утврђен.

Као дио економског пакета, Високи представник је 21 октобра 2002 године, у виду одлуке, прогласио *Закон о комуникацијама*. Овим законом осигурава се јединствени економски простор у сектору телекомуникација и ојачава независна и већ постојећа Регулаторна агенција за комуникације. У складу је са законодавством ЕУ у овоме сектору и обезбјеђује основ за ниже тарифе у будућности те бољи квалитет услуга. Истовремено, многи дијелови Закона о телекомуникацијама Републике Српске из 1996 године стављени су ван снаге да би овај закон био у складу са Законом о комуникацијама.

Корисници очекују много од овог новог правног оквира, а сада је у средишту пажње његова брза проведба.

Што се тиче оператора телекомуникација, Телеком Српске се у децембру регистровао као правно лице. Био је то предуслов за предприватизацијску позајмницу ЕБРД-а у износу од 30 милиона еура. У складу са споразумом о овом зајму Телеком Српске треба да се приватизује у року од двије године. Влада Републике Српске и ЕБРД потписали су и засебан Меморандум о разумијевању којим се осигурава политичка обавеза везана за приватизацију.

Слиједећи међународну праксу ХПТ Мостар раздвојио се на два засебна предузећа, што ступа на снагу са 1 јануаром 2003, тј. на ХТ Мостар који пружа услуге телекомуникација и ХП Мостар који пружа поштанске услуге. Ово ће овим новим предузећима појачати привлачност за улагање.

У доба настанка овога прилога, Еронет, регионални оператор мобилне телефоније, поднио је захтјев за издавање треће дозволе за рад у мобилној телефонији након што је постао оператор у државном власништву. Регулаторна агенција за комуникације сада проводи поступак издавања ове дозволе у складу са Политиком селтора телекомуникација коју је Вијеће министара усвојило у марту 2002 године.

Транспорт

Цестовни транспорт

Министар саобраћаја и веза Републике Српске потписао је уговор о изградњи дионице аутопута Бањалука-Градишка са предузећем Интегра инжињеринг из Лакташа.

Преуређени царински терминал отворен је на граничном прелазу прве категорије између Босне и Херцеговине и Хрватске у Брчком.

Жељезнички транспорт

Након више од десет година обновљен је путнички саобраћај између Тузле и Брчког. Воз ће саобраћати два пута дневно, а постоји могућност да се линија прошири и на Винковце у Хрватској.

Водени транспорт

Потписивање Оквирног споразума о Посављу обављено је 3 децембра на церемонији у Крањској Гори, у Словенији. Овај Споразум заједно са Протоколом о пловидби, представља јадан корак напријед ка нормализацији пловидбе на Сави и кроз луку у Брчком, као и ближој сарадњи сусједних земаља везано за остале аспекте Подунавља. Нажалост, још није утврђено сједиште Комисије за ријеку Саву.

Њановија догађања у области пољопривреде

Због потребе бављења фитосанитарним питањима, паралелно са радом Државног уреда за ветеринарство постоји хитна потреба да се област биља уреди на државном нивоу. ОХР помаже Министарству за вањску трговину економске односе

око успостављања Државног уреда за област биља, у организационом погледу али у у стварању законодавних претпоставки.

У почетној фази, Министарство вањске трговине и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде именовале квалификоване стручњаке из својих редова у радну групу чији ће задатак бити израда сљедећих закона:

- *Закон о заштити здравља биља* - Овај закон ће омогућити лакши извоз, пошто су и на осталим тржиштима како унутар тако и ван ЕК потребни сертификати који се издају на државном нивоу, пружајући гаранцију заштите од штетних организама. Ово је и у складу са Међународном конвенцијом о заштити биља којом се омогућава издавање сертификата везаних за фитосанитарну област за потребе извоза; Предсједништво Босне и Херцеговине је недавно усвојило ову конвенцију. Услови Конвенција, WTO-а, Споразума о фитосанитарним питањима (СПС) те ЕУ захтијевају и постојање јединственог органа власти на нивоу државе. Овај закон ће обезбиједити контролу штетних организама (карантин) на територији Босне и Херцеговине
- *Закон о средствима за заштиту биља* - Овим ће се законом уредити и ускладити увоз и употреба пестицида и других хемикалија које се користе у пољопривреди у Босни и Херцеговини, а индиректно ће за резултат имати већу контролу над примјеном хемикалија у пољопривреди.
- *Закон о сјемени и садном материјалу* - Успостављањем уједначеног списка сорти када је у питању сјеменски односно садни материјал, овим ће се законом побољшати увоз сјемена и садног материјала у Босну и Херцеговину, што је значајано за успостављање јединственог економског простора. Овим ће се законом успоставити и надлежни органи који ће издавати међународно признате сертификате за сјеменски материјал (ИСТА) омогућавајући извоз сјемена у дуге земље чланице ИСТА-е.
- *Закон о заштити биљних сорти* - Ово је обавеза по основу конвенције УПОВ (international Union for the Protection of New varieties of Plants - Међународна конвенција за заштиту нових врста биља), која међутим још није потписана. Она гарантује власничка права предузећима која се баве сјеменским материјалом, омогућавајући уношење и

кориштење модерних врста сјемена и садног материјала.

У каснијој фази, предвиђа се оснивање невеликог Уреда за фитосанитарна питања који ће се на првом мјесту користити постојећим ресурсима надлежних министарстава.

Регионалне канцеларије

Развој догађаја у области за фискална питања у Републици Српској

Народна скупштина Републике Српске је , почетком децембра, усвојила ревидирани буџет за 2002 годину и буџет за 2003 годину, у датом року везаном за обавезе Републике Српске око уплате друге трансхе стендбај аранжмана са ММФ-ом. (ради се о кредиту у износу од 12 милиона са посебним правима вучења за Босну и Херцеговину). Република Српска је ово постигла унаточ недавном периоду изборне кампање и захтјевима за заштиту виталних националних интереса Бошњака и Хрвата који се се успротивили ревизији буџета за 2002 годину. Ревизију буџета је било неопходно извршити због значајно вишег нивоа наплате прихода из домаћих извора од планираног (преко 20% до октобра 2002). Значајно је што је Влада Републике Српске по први пут успјела премашити ниво планираних прихода из властитих извора. Приједлогом буџета за 2003 годину предвиђају се даља повећања нивоа убирања властитих прихода, а план укупних прихода из властитих извора по први пут се приближава износу о једне милијарде КМ.

Догађања у Тузли

ПОЛИХЕМ Тузла

Иако је 4 марта 2002 године покренут стечајни поступак у "Полихему", још увијек није звршен и исход му још није утврђен. Упосленици још увијек онемогућавају савјетника за вођење овог поступка да уђе у објекат иако је, 26 новембра 2002 године, Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине одбацио жалбу против пресуде Кантоналног суда у Тузли којим се тражила његова смјена. Комесар полиције тузланског кантона, госп. Ивица Дивковић, иако невољан да примијени закон на упосленике "Полихема", коначно је планирао интервенцију полиције за 30 децембар 2002 године. До сада је овај датум интервенције полиције два пута одгађан. Савјетник за стечајни поступак је сада захтијевао састанак са ЕУПМ, ОХР и комесаром кантоналне

полиције из Тузле да би се ова ситуација превазишла.

ФРУТЕКС Ћелић

Фабрику за прераду воћа и поврћа "Фрутекс" блокирали су радници и кооперанти те онемогућили савјетнике за провођење стечајног поступка приступ фабрици, оптужујући их за злоупотребу положаја. У једном тренутку радници су напали групу полицајаца, тако да је било и повријеђених демонстраната, један чак и теже. Након низа претходно одржаних састанака са појединцима укљученим у ситуацију уврзану за "Фрутекс", представници ОХР-а за тузлански регион састали су се са градоначелником Ћелића, на коме су нагласили да је неприлично да се општински званичници укључују у демонстрације (ако их буде). Градоначелник је порекао своју наводну умјешаност односно лични интерес за аферу "Фрутекс", тврдећи да је једини разлог његове умјешаности у ово питање био да сачува дио имовине "Фрутекса" који је још увијек у државном власништву.

Активности око Булдожера

У сарадњи са Тузланским удружењем за регионални развој, Тузланским кантоналним удружењем, ТАЛДИ, ЕГ, и многим другим подузетницима, ОХР Тузла успио је добити изванредне почетне информације о баријерама које стоје на путу економског раста. Као наставак ових активности, ОХР и наведени партнери организовали су презентацију Булдожера за подузетнике тузланског кантона. Презентација је одржана 16 јануара 2003 године с намјером да подузетницима објасни циљеве и стратегије активности Булдожера. Након презентације коју је одржао Benjamin Herzberg из ОХР-а Сарајево, подузетници ма је дата прилика да изнесу своје проблеме и понуде потенцијална рјешења запрекама пословању.

Све на једном мјесту у Тузли

Градоначелник Тузле, госп. Јасмин Имамовић, замолио је помоћ регионалне канцеларије ОХР-а у Тузли при покретању "обављања свих послова на једном мјесту" када је бизнис у питању. Градоначелник показује велики ентузијазам везано за provedбу његове визије стварања повољног окружења за пословање у Тузли. За вријеме састанка са шефом економског одјела регионалног уреда ОХР-а у Тузли градоначелник Имамовић изнио је један концепт помоћу кога би ово требало да буде у центру економског развојног програма општине. Користећи се успјешним моделом из

Брчког, градоначелник Имамовић је рекао да жели “ да улагачи знају да ће, када почну да се спремају да крену са неким послом у Тузли, влада учинити све да смањи вријеме потребно за покретање предузећа”. Почетни рад укључиваће утврђивање процеса поступка добивања дозволе који органи власти тренутно проводе. Након тога вршиће се процјена сваког елемента код кога би се могло смањити потребно вријеме и све концентрисати у једну тачку, а све са циљем да се подузетницима помогне да оснују предузећа која ће почети са радом у најкраћем року.

Њановији економски показатељи за БиХ

Економски показатељи за БиХ у периоду јануар 2001 – децембер 2002

Извори: Заводи за статистику Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске

Показатељ	Федерација БиХ	Република Српска	БИХ (процјена ОХР-а)
Номинална вријдност ГДП-а за 2001	7,224милијарди	2,463милијарди	9,161милијарди
Номинална вријдност ГДП-а за 2000	КМ	КМ	КМ
Номинално повећање 2000-2001	6,698милијарди	2,180милијарди	8,321милијарди
Стварно повећање 2000-2001 (минус 1.7% инфлације)	КМ	КМ	КМ
	+ 7,8%	+ 13,0%	+10,0%
	+6,7%	-0,6%	+5,5%
Индекс индустријске производње			
12/02 у поређењу са 2001 (РС 11/02 у поређењу са 2001 ¹)	+20,4%	1,8 %	Н/А
12/02 у поређењу са 12/01 (РС 11/02 цомпаратед то 11/01)	+13,9%	10%	Н/А
Индекс малопродајних цијена			
12/02 у поређењу са 2001	-0,2%	+4,4%	Н/А
12/02 у поређењу са 12/01	-0,7%	+2,4%	Н/А
Просјечна нето плата 11/02	505,38 КМ	347 КМ	426,2 КМ
11/02 у поређењу са 2001 (просјечи)	+14,0%	+7,2%	+10.6%
Број запослених 11/02 (РС 3/02)	391.161 лица	232.722 лица	623.883
Број регистрованих запослених 11/02 (РС 12/02)	290.822 лица	144.790 лица	435.612
Број пензионера 08/02 (РС 12/02)	286.567 лица	183.349 лица	469.916 лица
Просјечна пензија 12/02	190 КМ	120 КМ	155 КМ
Увоз Јан-Нов 02	5,204милијарди	1,968милијарди	7,169милијарди
Извоз Јан-Нов 02	КМ	КМ	КМ
Трговински дефицит Јан-Нов 02	1,380милијарди	0,517милијарди	1,894милијарди
Покривеност увоза извозом	КМ	КМ	КМ
	3,824милијарди	1,451милијарди	5,275милијарди
	КМ	КМ	КМ
	26,5%	26,3%	26,4%

¹ Јануар-Новембар 2002 у поређењу са истим периодом 2001 -4,5%.